

KERK in DEN HAAG

MAANDBLAD VOOR SPIRITUALITEIT, CULTUUR EN SAMENLEVING SEPTEMBER 2013 ■ WWW.KERKINDENHAAG.NL

PAGINA 2

Vergezichten van Paul Schnabel

PAGINA 3

Ellis – Tyddewi – Vogels: 'Ik ben er nog lang niet'

PAGINA 8

Spuiforum is 'aanslag' op de Nieuwe Kerk

EN VERDER 'Paus zegt weer wat de kerk moet doen' ■ Reportage: surfende gelovigen ■ Chocolade en speelgoed uit de kerk ■ Stilstaan bij vrede

KDH staat vol verhalen Verhalen vertellen is het mooiste wat er is. De cultuur hangt van verhalen aan elkaar. Ook de Bijbel staat vol verhalen. Wat is de betekenis daarvan en wat heb je er anno 2013 nog aan? Kerk in Den Haag duikt dit najaar in de wonderlijke wereld van oude en nieuwe verhalen die inspireren. Achter ieder mens en achter iedere gebeurtenis schuilt een verhaal.

Het oude verhaal van Mozes die de Israëlieten door de Rode Zee leidt, op weg naar het beloofde land, in een moderne verbeelding.

Margreet Klokke over symbolisch bijbellezen

Vertrouwen, dat is de rode draad

OPINIE Hoe historisch lezen we de bijbel? Margreet Klokke, predikant in de Kloosterkerk, legt uit dat er zeker geschiedenis in de bijbel zit, maar dat het geen geschiedenisboek is. De kracht van een literair-symbolische lezing raakt haar.

Zit er geschiedenis in de bijbel? Jazeker. Er zijn mensen geweest van vlees en bloed, die ervaringen hebben gehad met de Eeuwige. Die ervaringen vertelden ze aan elkaar door. Ze maakten er een verhaal van,

een mooi verhaal. Net zoals mensen die gebouwen verfraaien waarin ze bij elkaar komen, om de gemeenschap met hun God te vieren. Ze maakten er lite-

Lees verder op pagina 2

De Bijbel volgens Guus Kuijer

GUUS KUIJER SCHRIJFT EEN Bijbel voor ongelovigen. Volgens de kinderboekenschrijver is onze westerse cultuur ondenkbaar zonder dit heilige boek. NRC Handelsblad preekt Kuijers verrassende bewerking van de Genesisverhalen de hemel in. Nu heeft hij ook een tweede deel herschreven, de boeken Exodus tot en met Richters. Hij komt een middagje over zijn nieuwe boek vertellen.

ZATERDAG 14 SEPTEMBER, 13 UUR. BOEKHANDEL PAAGMAN, FREDERIK HENDRIKLAAN.

Barbara Rogoski van nieuwe Haagse roze kerk

'Ik wil openlijk mezelf kunnen zijn'

INTERVIEW Barbara Rogoski is oprichter en voorganger van de nieuwe Internationale Roze Kerk in Den Haag. 'Homo's kunnen hier helen van het verleden, zingen, bidden, mediteren en sociale contacten opdoen. Ik weet zeker dat ik Gods werk doe.'

De Internationale Roze Kerk (IRK) begint in september in het Bastacafé van COC Haaglanden. De kerk heeft een

'Een Oekraïense vriend van me werd mishandeld'

maandelijks dienst voor homoseksuelen, lesbiennes, biseksuelen, transgenders en sympathisanten. Waarom een aparte kerk?

De Amerikaanse oprichter en predikant Barbara Rogoski (48) vertelt: 'Er is een groep die zoekt naar ondersteuning, acceptatie en liefde. Natuurlijk zijn er ook gays die al jaren uit de kast en gesetteld zijn en die zich prettig voelen bij hun reguliere kerk. Maar ik wil een plek bieden voor mensen die zich verloren voelen. Bijvoorbeeld jongeren die door hun ouders uit huis zijn gezet of vluchtelingen die in hun land werden vervolgd. Denk aan Rusland of een vriend van mij uit Oekraïne. Hij is mishandeld en uit zijn priesterambt gezet. Sommige gays vragen zich af: houdt God nog wel van mij nu ik homo

Barbara Rogoski wil dat haar roze kerk jong, modern en gepassioneerd wordt.

blijkt te zijn? Dat had ik zelf ook. Hier bij de IRK kunnen zij helen van het verleden, zingen, bidden, mediteren en sociale contacten opdoen.'

Getolereerd

Kan dat niet bij reguliere kerken? 'Van de meeste gays hoor ik dat ze getolereerd worden zolang ze er maar over

zwijgen en het niet laten zien. *Don't ask, don't tell*. Dat vind ik te mager, ik wil openlijk mezelf zijn, met mijn vriendin arriveren of zelfs in de kerk kunnen trouwen.'

Rogoski woont ruim 22 jaar in Nederland. Ze kwam hier om kantoren te

Lees verder op pagina 2

Haagse voorbijgangers over bijbelverhalen

'Apostelen? Wat zijn dat?'

Wat hebben Hagenaars op met de Bijbel? Drie willekeurige voorbijgangers in het stadscentrum vertellen erover.

Mevrouw en meneer Albert: 'De Bijbel lees ik nooit en mijn man ook niet. Mijn man is moslim, we hebben ook nooit de Koran gelezen.

We doen weinig met de kerk. Soms lezen we *Kerk in Den Haag* of bladeren we *De Wachtoren* door, dat blaadje van de Jehova's Getuigen. Toch herinner ik mij de bijbelverhalen wel die mijn ouders vertelden toen ik kind was, over Mozes, de ark van Noach, het offer van Abraham, David en Goliath.

Ik zie de Bijbel vooral als een wetboek met geboden en 'wonderverhalen'. Alles heeft een moraal. Jammer dat jongeren bijna geen bijbelkennis meer hebben. Ze houden zich te veel bezig met sociale media en velen zijn egoïstisch. De Bijbel leert ons iets over medemenselijkheid. De verhalen over naastenliefde en rechtvaardigheid hebben generaties Nederlanders groot-

gebracht. Toch moeten we niet vergeten dat alle verhalen, waar of niet, hun oorsprong hebben in het hart. Alleen ons hart kan de Bijbel vervangen.'

Kunstverkoper Kees:

'Zevenenvertig jaar geleden las ik de Bijbel voor het laatst. De verhalen uit de kinderbijbel vond ik mooi, maar de grottemensbijbel is veel te taai. Is er geen modernere versie?'

Ik weet dat er wijze parabels in staan. De Bijbel wordt minder gelezen, omdat Nederlanders wars zijn geworden van straffe gij-zult-niet-boodschappen. Het boeddhisme is aantrekkelijker: het is geen gebodenleer maar eerder een *way of life*, een levensbeschouwing zonder geboden.

Er zijn veel boeken en religies met boodschappen die waarschijnlijk net zo waardevol zijn als de bijbelse. Desondanks zou het jammer zijn als bijbelverhalen in de vergetelheid raken; ze hebben toch de westerse cultuur gevormd. Ik kijk graag films en docu-

Lees verder op pagina 2

advertentie

Reinoud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat
Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6
ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

Vergezichten van Paul Schnabel

Paul Schnabel, voormalig directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) geeft zijn visie op wat politici en bestuurders beweegt. Hoe denken ze over het land en de wereld? Speelt spiritualiteit een rol?

NADE OUD-POLITICI JAN MARIJNissen, Job Cohen en Agnes van Ardenne geeft dit keer Paul Schnabel in De Boskant zijn visie op eigen drijfveren maar vooral ook op de drijfveren van de politici waarmee hij in zijn werk bij het SCP te maken heeft gehad.

De stelling van de avond is: "Spirituele drijfveren doen er niet meer toe." De politiek is pragmatisch. Het gaat om vertegenwoordigen van belangen en

het bereiken van resultaat voor de achterban.

Socioloog Paul Schnabel (1948) was tot dit jaar directeur van het SCP. Sinds 2006 wordt hij door de Volkskrant jaarlijks vermeld in de top tien van invloedrijkste Nederlanders.

Het programma GeestGrond vraagt aandacht voor spirituele drijfveren in brede zin. GeestGrond is een initiatief van The Hague Spiritual Forum, een netwerkorganisatie die is opgericht door de binnenstadkerken Kloosterkerk, Sint Jacobus de Meerdere en De Boskant.

Maandag 30 september, De Boskant, Fluwelen Burgwal 45. Aanvang 20 u. Reserveren: info@deboskant.nl

advertenties

Van Der Helm
uitvaartzorg

persoonlijke begeleiding bij uitvaarten... van mens tot mens...

070 - 335 03 97 - www.vdhuz.nl

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassaustraat 110, 's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

Fa. A. H. Kerkhof & Zn
uitvaartzorg sinds 1892

BEGRAFNISSEN - CREMATIES
Traditioneel - Persoonlijk - Eigentijds

o.a. beschikbare rouwcentra in de regio
„SORGHVLIET” Groot Hertoginnelaan 1
„WALDECK” Oude Haagweg 28 Loosduinen

THUIS-opbaring met vereiste middelen en zorg

Vastlegging persoonlijke wensen in een wilsbeschikking
Kostenbegroting, -informatie
Uitvaartverzekering (geïndexeerd)
Deposito (waardevast)
Uitvaartverzorging op alle begraafplaatsen en crematoria en voor elke verzekeringsmaatschappij in Nederland

Kantoor en besprekruimte
Groot Hertoginnelaan 227 - Den Haag

telefoon
070 - 3451676

Apostelen

Vervolg van pagina 1

mentaires over bijbelgebeurtenissen. Maar ik zou het net zo inspirerend vinden om iets over het boeddhisme, hindoeïsme of de islam te lezen.'

Opa Hans:

'Ik ben praktiserend katholiek. Bijbelkennis is belangrijk voor wie de Europese cultuur wil begrijpen: onze ethiek, kunst en wetgeving. De verhalen verrijken onze geest, geven troost, zingeving, relativeren het materialisme en leren bo-

venal naastenliefde. Deze zomer bracht ik een vakantieweek door met mijn zoon, schoondochter en hun kinderen van 8 tot 13 jaar. Omdat ik mij als opa verdienste-

'De Bijbel leert ons iets over medemenselijkheid'

lijk wilde maken deed ik spelletjes 'hengyngymnastiek'.

Ik legde rekensommetjes, spreekwoorden maar ook bijbelvragen voor. Op de

Vertrouwen, rode draad

Vervolg van pagina 1

ratuur van. Poëzie. Ze kozen er een vorm voor, die recht deed aan hun geraaktheid.

Volgorde veranderd

Er zit dus wel geschiedenis in de bijbel, maar het is geen geschiedenisboek. Het vraagt erom gelezen te worden als literatuur, met oog voor de symboliek in opbouw en taalgebruik. Alleen, dat is niet altijd zo gezien. Op het moment dat de joodse bijbel – die het christelijke Oude Testament zou worden – vertaald werd van het Hebreeuws in het Grieks, was het vak geschiedenis om zo te zeggen net uitgevonden. Daar

Welke historicus laat twee verhalen naast elkaar staan?

was men zo enthousiast over, dat men de volgorde van de boeken veranderd heeft. Waren ze oorspronkelijk gerangschikt naar inhoud en literatuurvorm, nu werden ze op 'historische' volgorde gezet.

Allerlei bijbelboeken blijken van plaats te zijn veranderd. Het boek Ruth bijvoorbeeld hoort in de joodse bijbel bij het laatste deel, de Geschriften. Men verplaatste het naar het begin, voor Samuël. Ruth is de grootmoeder van David, die pas in Samuël genoemd wordt. Dus, dacht men, dan moet Ruths verhaal maar voor dat van David. Op die manier is bijbelse geschiedenis ge-

maakt van wat bedoeld was als literatuur.

Twee scheppingsverhalen

Dat het de bijbelschrijvers meer om het overbrengen van geloofsvertrouwen ging dan om precieze historische feiten, blijkt al vanaf de eerste bladzijden. Want hoe begint de bijbel? Met twee scheppingsverhalen, die totaal verschillend zijn.

Het eerste verhaal (in Genesis 1) vertelt dat hemel en aarde in zes dagen uit het niets geschapen zijn, door het woord van God. De mens wordt op de laatste dag geschapen, ook weer door het woord van God. 'Naar Gods beeld schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij hen.'

Het tweede verhaal (in Genesis 2) vertelt dat er al iets was, toen God begon met scheppen: aarde en water. Als eerste maakt hij de mens. Die schiep hij niet door het woord, maar door te boetsen uit stof en aarde. Daarna blaast hij hem levensadem in de neus. Vervolgens legt God voor die mens een tuin aan, in Eden. Maar dan ziet God dat het niet goed is als de mens alleen is. Hij schiep de dieren en ten slotte een vrouw.

Welke historicus zou twee zulke verschillende versies van een gebeurtenis naast elkaar zetten? Ik ken geen enkel geschiedenisboek waarin dat gebeurt. Op deze manier hebben de bijbelschrijvers vanaf de eerste bladzijde aan hun lezers laten weten: lees dit boek niet letterlijk. Lees het als literatuur. Zoek

de betekenis ervan. Laat je toch vooral raken door het geloofsvertrouwen, dat erin verpakt is.

Zielig

Pas geleden sprak ik een jonge vrouw die haar zontje van zes regelmatig voorleest uit de bijbel. Hij heeft vaak vragen waarop zij geen antwoord heeft. 'Ik las laatst het einde van Mozes' verhaal voor. Zijn hele leven lang is hij op weg naar het beloofde land. Maar vlak voordat hij er is, gaat hij dood. Hij heeft het land alleen uit de verte gezien. Mijn zoon vond dat zielig. Het is nog maar zo'n klein stukje. Waarom komt hij niet aan?'

Ik zei: 'Dat is omdat een mens ook niet aankomt in het beloofde land. Of misschien maar even, soms. Je blijft er al-

Lees het niet letterlijk, zoek de betekenis

tijd naar op weg. Je moet altijd weer opnieuw beginnen met de reis.'

'O', zei ze verrast en blij, 'zit er een soort filosofie in het verhaal? Zodat je erover kunt nadenken, en het over jou gaat? Als ik dat tegen mijn zoon zeg, wil hij er vast meer van weten.'

Ik zag het vonkje overslaan. Er ontstond een soort gesprek tussen de vrouw en het verhaal. Elke keer als ik zo iets zie gebeuren, ervaar ik de kracht van de symbolische lezing van bijbelse verhalen.

MARGREET KLOKKE

Ik wil openlijk mezelf zijn

Vervolg van pagina 1

openen voor een Amerikaans bedrijf in medische informatie. Nu is ze eigenaar van het bedrijf Successful Speaker Now, dat leert spreken in het openbaar.

'Gehuild heb ik, het voelde als thuiskomen'

Ze heeft twee kinderen. Haar ex-man is haar beste vriend. Drie jaar geleden ontdekte ze dat ze op vrouwen valt. Dit gebeurde na een breuk met haar kerk. 'Ik was jarenlang actief en wilde als predikant een meer leidende rol. Maar dat was niet voor vrouwen weggelegd, zeiden ze. Bovendien werd mijn opleiding tot oecumenisch predikant bij het Pathways of Light Spiritual College in Wisconsin niet serieus genomen. Ook al ben ik beëdigd en is het een officiële universiteit.' Doordat Rogoski na de breuk met de kerk meer om zich heen keek, ontdekte ze via een vrouwenfilm dat ze al haar leven lang lesbisch was.

Uitslapen

'Op zoek naar een nieuwe kerk voelde ik me een dorstige in de woestijn.' Met Kerst 2012 vond ze water in Amsterdam bij de Evangelische Roze Vieringen, die daar al ruim twintig jaar worden gehouden. 'Gehuild heb ik, want het voelde als thuiskomen. Iedereen was lief voor me en de dienst was zo mooi.'

In maart besloot ze zo iets op te zetten in Den Haag. Twee jaar geleden was iets soortgelijks hier gestopt wegens te weinig animo. 'Ik was er toen niet bij, maar misschien was het toen niet zo vernieuwend. Ik wil het fris, jong, modern en gepassioneerd maken. Met live artiesten, videomateriaal en voor de helft Engelstalig voor expats. Bezoekers betrek ik actief bij de dienst.'

De viering start om 15 uur – zodat er kan worden uitgeslapen – en na de dienst is er ruimte voor een drankje. Alle bloemen en kaarsen betaalt Rogoski voorlopig uit eigen zak. Ze straalt. 'Ik ben zo enthousiast!' Aan een vrouw van haar voormalige kerk, die haar een filmpje stuurde over 'genezing' van homoseksualiteit, antwoorde Rogoski vol vertrouwen: 'Ik weet zeker dat ik Gods werk doe.'

TANYA VAN DER SPEK

DE EERSTE VIERING IS OP 8 SEPTEMBER, 15 UUR, COC HAAGLANDEN, SCHEVENINGSEVEER 7.

advertentie

JOHAN WASSENAAR
VASTBODEN-OR-MAAT EN SCHOPENEN

Prins Hendrikstraat 132 2518 HX Den Haag 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

Homohuwelijk in de kerk, dat kan ook

ANDERS DAN BARBARA ROGOSKI denkt, is in tal van Nederlandse en ook Haagse kerken homoseksualiteit al tientallen jaren geen lastig onderwerp meer. Dat was mede de oorzaak dat de Haagse 'roze diensten' zijn gestopt.

Remonstranten en lutheranen waren de eersten die homomanen en -vrouwen voluit accepteerden, gevolgd door gereformeerden en hervormden. De kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland (2004) geeft plaatselijke gemeenten zelfs met zoveel woorden de vrijheid homohuwelijken te zegenen. Wat ook gebeurt.

Bezwaren tegen homoseksualiteit leven nog wel bij evangelische en pinksterkerken, orthodoxe protestantse kerken en migrantenkerken. De rooms-katholieke kerk is als wereldkerk gebonden aan regels en uitspraken van het Vaticaan, hoewel in de praktijk de situatie per parochie kan verschillen.

advertentie

Monuta

ik weet hoe ze begraven wil worden maar hoe regel ik dat?

Met één telefoontje nemen we al uw zorgen uit handen. Bij ons staan uw persoonlijke wensen centraal.

Bij Monuta in Den Haag denken we graag met u mee.
bel 070 - 306 54 54
Monuta 's Statenhuys
Statenlaan 78, Den Haag
bel 070 - 360 39 05
Monuta Innemeer
Laan van Elk en Duinen 38, Den Haag
www.monuta.nl

MIJN OVERTUIGING? GEEF NOOIT OP. Je wordt altijd geholpen. Er is zin in alles wat je overkomt. Kijk niet om naar gisteren, want dat is voorbij. Denk niet over morgen, want morgen bestaat niet. Het gaat om het "nu", en ook om: wat denk ik nu, op dit moment. Daar ben ik de baas over. Waar het om draait is: hoe ga ik om met alle ervaringen en herken ik er liefde in? Kan ik de nectar in de bitterheid vinden?

Uithuilen, opstaan

God bestaat. En God helpt mij. Soms gebeuren er dingen waardoor ik even

'Ik stel dezelfde lastige vragen ook aan anderen'

bij de pakken neer ga zitten. Ik heb geleerd op dat moment te horen wat ik denk en om daar vervolgens verandering in te brengen. Dus "ik zie het niet meer zitten" wordt "ik vind het nu moeilijk maar ik ga het wel weer proberen". Uithuilen, opstaan. Jezelf herpakken. Op die manier groeit je zelfvertrouwen, je zelfliefde. Je hebt dan de erkenning van andere mensen niet meer nodig.

Daar kwam ik achter op een dieptepunt in mijn leven. Ik had allerlei ellende meegemaakt. Laat ik er één ding uitlichten: seksueel misbruik. Op een dag riep ik uit dat ik echt niet meer wist hoe het verder moest. Op dat moment overviel mij zo'n enorme kracht: liefde. En ik was vrij! Vrij van depressie, angst, paniek. Ik hoorde: je bent

Ellis Vogels van winkel Tyddewi:

'Niemand is heilig, hebt elkander lief!'

INTERVIEW Na een heleboel ellende herpakte Ellis Vogels zich. Ze begon een winkel in Benoordenhout, met spullen die haar overtuiging uitdragen. 'God is liefde.'

Ellis Vogels: 'Aan de koffie- en theetafel ontstaan soms hele gesprekken.'

een kind van Mij, Ik laat je nooit in de steek en Ik houd van je. Die liefde was o-ver-wel-di-gend. God.

Mijn rol

Ik ben mij na dat liefdesmoment gaan afvragen: wat is er nu eigenlijk in mijn leven gebeurd en wat is mijn rol daarin geweest? Ik was jaren bezig geweest met roepen: "Dit is mij overkomen, ik krijg geen erkenning, niemand ge-

looft me, niemand helpt me." Die aanklacht draaide maar door in mijn hoofd. Maar wat had ik zelf gedaan om uit die situatie te komen? Ik moest bekennen: niet veel. Ik moest mezelf losmaken uit die ronddraaiende gedachten. Dat was niet gemakkelijk. Na een hele weg ben ik een winkeltje begonnen, Tyddewi. Ik verkoop van alles: kaarten, beelden, kaarsen, boeken, stenen, wierook. Regelmatig ont-

staan aan de koffie- en theetafel gesprekken. Soms stel ik mensen dan dezelfde lastige vragen die ikzelf vaak zo confronterend vond. Op die manier kun je uit menselijke en beperkende

om naastenliefde. Mensen zijn boos, op de banken, op de graaicultuur, op anderen die hen pijn deden. Dan volgt veroordeling. Maar vergeving is zo belangrijk! "Heer, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen." Ik heb dat ervaren. Een van de mannen die mij misbruikt heeft, wist niet dat dat bijna tot mijn dood heeft geleid. Ook ik weet niet alles en ook ik zelf ben verre

'Ik ben niet meer boos, heb geen haat, geen angst meer'

van heilig. Ik heb uiteindelijk echt vergeven. Ik ben niet meer boos, heb geen haat, geen angst, geen wrok meer. Ik vind het zo erg, het respectloos omgaan met iemand die fouten maakt. Zelf maak je ook fouten. Niemand is heilig. Wie zonder zonde is, gooi de eerste steen.

Hoe het wel beter kan, staat allemaal in de Bijbel. In de Tien Geboden, in Lucas 6. God is liefde. De mens moet de liefde toelaten. Dat is even worstelen... en je overgeven. Ik wil het wel van de daken schreeuwen: hebt elkander lief!

MARGOT C. BERENDS

TYDDEWI, WEISSENBRUCHSTRAAT 3

Kees Posthumus vertelt

'Kom er maar in met je eigen levensverhaal'

OPINIE Als het tegenzit in het leven heb je niets aan dogma's en leerstellingen. Wel aan verhalen. Kees Posthumus, theatermaker en acteur, legt uit dat verhalen bevrijden, troosten en in beweging zetten.

JAREN GELEDEN VERTELDE IK MIJN versie van het uittochtverhaal in Lekkerkerk. Na afloop kwam er een vrouw van rond de zestig naar me

Bijbelverhalen zijn weerbarstig en tegendraads

toe. 'Ik heb dit verhaal al vaak gehoord. Nu u het verteld hebt, begrijp ik het pas en ontroert het me.'

Na zestig jaar was de kern van het verhaal duidelijk geworden: je hoeft nooit

te blijven waar je onderdrukt en gekleineerd wordt. Er is altijd een weg naar vrijheid, de Eeuwige gaat met je mee.

Ik ben verhalenverteller en vertel vooral bijbelverhalen. Die verhalen dragen de traditie waarin ik opgroeide en zij dragen mij. Ze zijn niet alleen maar mooi. Ze zijn ook weerbarstig en tegendraads. Dat bevalt me, ik kan er veel kanten mee op.

Voor je het weet, raken bijbelverhalen ondergesneeuwd door bekwaame exegete of geduwd in het stramien van een of ander dogma. Niets ten nadele van dogma of exegete. Zij hebben hun eigen nut. Vijf jaar theologiestudie gaven mij er enig inzicht in.

Exegese behoedt ons voor misverstanden, dogma's geven structuur. Maar in

Kees Posthumus (l) en Juul Beerda (r), de acteurs in *Op het leven!*

het leven draait het uiteindelijk om de verhalen. Je kunt zingen *Credo in unum Deo* ('Ik geloof in één God'), maar dan begint het pas. Want die ene Deo laat zich pas kennen in de verhalen die door de eeuwen over Hem of Haar verteld zijn. Bijvoorbeeld door Jezus, die geen betogen hield. Hij vertelde verhalen. Ik laat zien dat bijbelverhalen geen ge-

schiedenissen zijn over 'daar en toen'. Het zijn verhalen over hier en nu. Zij kunnen ook jouw leven dragen, verrijken, nieuw perspectief geven. Ik maak de verhalen persoonlijk en betrek de actualiteit erbij.

Het volk Israël dat in Egypte onderdrukt werd, staat in mijn versie op één lijn met de uitgebuite meisjes in de illegale naaiateliers, die tegen hongerlonen onze t-shirts maken. Even in het nieuws, snel weer verdwenen.

In onze voorstelling *Op het leven!* brengen wij joodse, christelijke en islamitische verhalen in één voorstelling bijeen. Het, doorgaans christelijke, publiek zit lekker bij de joodse en christelijke verhalen, maar schuifelt wat bij de verhalen uit de islam. Logisch, deze

Hoe raken verhalen over Mohammed jouw leven?

din Hodja, de grappenmaker van de islam, en zijn soms ondeugende verhalen.

Een verhaal nodigt uit: kom er maar in met je eigen levensverhaal. Vertel wat je zorgen baart, beweegt en gaande houdt. Sommige verhalen zijn te belangrijk om verzwegen te worden. Vergeten is ballingschap, herinneren is bevrijding.

KEES POSTHUMUS

Kees Posthumus en Juul Beerda geven de voorstelling *Op het leven!* in de Houtrustkerk. 16 september, 20-22 uur.

Haagse reacties op paus Franciscus

'Paus zegt weer wat de kerk moet doen'

INTERVIEW 'Laat je horen'. Die oproep gaf paus Franciscus bezoekers van de Wereldjongerendagen mee. Wat voor indruk maakt deze paus? Enkele Haagse reacties.

Tijdens de Wereldjongerendagen in Rio de Janeiro riep paus Franciscus jong en oud op om zich in hun omgeving, hun eigen bisdom te laten horen. Jan Eijken is pastoor in de H. Antonius Abtparochie (Scheveningen). Henk Baars is waarnemend voorzitter van de Mariëburgvereniging 'voor kritisch katholieken'. Wat wil de paus volgens hen met zijn oproep bereiken?

Vrede brengen

Jan Eijken: 'Deze paus laat weer zien wat de voornaamste opdracht van de

kerk is, namelijk het naleven van het evangelie door onrechtvaardigheid te bestrijden en vrede te brengen. De geestelijkheid houdt zich te vaak bezig met minder belangrijke zaken, zoals de seksuele moraal of de reorganisatie van kerken. Als de paus naar Den Haag zou komen, zou hij zich vermoedelijk bekommeren om de vluchtelingen in de vluchtkerk of om klanten van de voedselbank. Een kerk die profetisch is, moet antwoord kunnen geven op de nood van de meest kwetsbaren en op vragen van de mensen van nu, binnen- of buitenkerkelijken.'

Henk Baars: 'Franciscus zorgt

Tijdens de Wereldjongerendagen wast paus Franciscus de voeten van de allerarmsten.

vooral voor een beter imago van de kerk in het Westen. Hij laat het diaconale gezicht zien en dat is niet onbelangrijk. Hij leert dat het doen van barmhartigheid, het meest voorkomende woord in zijn preken, een prioriteit is voor de kerk. Bovendien vermijdt hij onhandige uitspraken. Zijn voorganger Benedictus XVI vond homoseksualiteit een afwijking van de natuur en een gevaar voor de samenleving.'

Delicaat terrein

Eijken: 'De paus heeft openlijk verklaard dat je homoseksuelen niet mag veroordelen. Daar ben ik erg blij mee. Dan is er de discussie over het meedoen van het trouwde rooms-katholieken aan de communie. De paus zegt dat er in oktober een conferentie komt over huwelijkspastoraat. Hij betreedt hier een kerkpolitiek delicaat terrein. Ik vind zelf dat het in alle omstan-

digheden een daad van geloof en eigen verantwoordelijkheid is om deel te nemen aan de communie. Velen ontleen daaraan grote steun. Het is Jezus Christus die uitnodigt. Niemand heeft het recht daartussen in te staan.

We moeten ons realiseren dat uitspraken van de paus wereldwijde repercussies hebben. Wat dat betreft heeft de protestantse kerk het gemakkelijker. We moeten goed nadenken over hoe we het evangelie in praktijk kunnen brengen. Het evangelie van Lukas zegt: goed nieuws gebaseerd op deze oude woorden heeft grote impact.'

Baars: 'Franciscus geeft hoop, maar ik blijf kritisch. Seks tussen mannen vindt de kerk officieel nog steeds zondig. Bovendien zei de paus dat de discussie over de wijding van vrouwen in de kerk is afgesloten.'

ROBERT REIJNS

John Batist over bijbels geweld

“Ik zou hen wel aan de hoogste boom kunnen hangen”

INTERVIEW Houdt God van geweld? John Batist, voormalig pastor van de Antonius Abtparochie (Scheveningen), vertelt deze maand in r.k. spiritueel centrum De Boskant over donkere bladzijden uit de Bijbel.

Het ergste kan nog komen. Schildering van Fra Angelico, *Het Laatste Oordeel* (1431). Museo Nazionale in Florence.

Waarom een lezing over schokkende bijbelverhalen?

‘Dit seizoen staat het programma van De Boskant in het teken van “Overmacht”. Het is populair de islam het geweld in de Koran te verwijten, maar de Bijbel kan er ook wat van. Hoe een God van liefde geweld kan toestaan lijkt onbegrijpelijk. Met mijn voordracht wil ik helpen die ogenschijnlijke tegenstrijdigheid op te lossen.’

Genocide

Hoe gewelddadig is God voor u?

‘Als je die bijbelverhalen letterlijk neemt, komt God soms zeer gewelddadig over. Omdat wij zo’n God niet willen, kun je die verhalen ook beschouwen als louter fantasie. Ik zit daar tussenin. Het valt mij op dat God in elk verhaal, hoe bloedig ook, laat zien de zwakken te willen beschermen. Twee voorbeelden. Omdat de Egyptische farao niet toestond dat het volk Israël zijn land verliet, zou God de Egypte-

Het is als met sprookjes: je voelt geen medelijden maar veiligheid

tenaren met tien plagen belaagd hebben. Moet je nagaan hoeveel doden er zijn gevallen. Toen Mozes de Israëlieten uit Egypte naar Kanaän leidde, werden zij in de rug aangevallen door de Amalekieten. De eerste koning van de Israëlieten, Saul, zou via de profeet Samuel opdracht gekregen hebben de Amalekieten uit te roeien. Zelfs hun vrouwen en kinderen! Hoe kon God genocide toestaan, vraag ik mij dan verbaasd af.

Ik roep mezelf dan tot orde door het besef dat die plagen en moordpartijen door de bijbelschrijvers overdreven zijn en gekleurd door de cultuur van toen.

Ik lees die verhalen als beeldspraak. Dan zie ik dat de schrijver het geweld noemt om blij te geven van Gods ergernis over onrecht (het beetnemen van de zwaksten) en van zijn passie voor gerechtigheid. “Ik zou hen wel aan de hoogste boom kunnen hangen”, hoor ik Hem denken. Daarnaast wordt God gekarakteriseerd als opvoeder die waarschuwt: als je zo doorgaat, zou het weleens slecht met je kunnen aflopen.

Het bijbels geweld richt zich overigens niet alleen tot de vijanden van Israël. Er zijn genoeg profeten die het eigen volk tot orde riepen. Als koningen en priesters hun macht misbruikten, lazen zij hen de les. Vaak vergeefs. Zo riepen de machthebbers het onheil over zichzelf heen. Denk aan de ballingschap.’

Hans en Grietje

Is het wel pedagogisch verantwoord kinderen over geweld te laten lezen?

‘Een wedervraag: welke boodschap was jou bijgebleven nadat je als kind het verhaal over de Ark van Noach gelezen had?’

Waarschijnlijk niet, dat de zondvloed de dood bracht over schuldige mensen en dieren; maar wel, dat de rechtvaardige Noach en de dieren in de ark gered werden. Gesymboliseerd door een regenboog waarmee God hun toekomst kleurde. Het is als met sprookjes: toen je las dat de heks van Hans en Grietje in een oven geduwd werd, voelde je geen medelijden maar veiligheid. Je begreep dat het goede beloofd werd en het kwade vergolden.

Rond je tiende ga je de verhalen anders lezen. Een goede catechese wordt dan belangrijk. Nico ter Linden doet dat uitstekend in zijn kinderbijbel *Moet je horen*.

Zijn de Koranverhalen waar geweld in voorkomt ook metaforen voor barmhartigheid?

‘Dat weet ik niet omdat ik geen islamitisch theoloog ben. We horen soms moslims die geweld rechtvaardigen omdat ze de Koran letterlijk nemen. Ik hoop, dat zij een metafori-

Als tiener ga je de verhalen anders lezen

sche of mystieke betekenis aan die verhalen gaan geven, zoals veel christenen dat tijdens de Verlichting geleerd hebben.’

ROBERT REIJNS

WOENSDAG 18 SEPTEMBER, 19:30 UUR. FLUWELN BURG-WAL 45. OPGAWE: DEBOSKANT.NL

ANJA SALVERDA STAAT EENS PER maand achter een verkooftafel in de protestantse Duinzichtkerk. Paul Loop steunt de Wereldwinkel vanuit de rooms-katholieke Paschaliskerk.

Royaal inslaan

Anja Salverda (54) verkoopt met collega Anja Sas sinds zes jaar spullen van de Wereldwinkel. ‘We staan achter een tafel met *fair trade* producten als koffie, thee, chocolade, broodbeleg, kaarsen, notitieboekjes. De kerkgangers weten wanneer we er staan en nemen dan speciaal hun portemonnee mee. Bij de koffie na de dienst slaan ze royaal in. Deze wijk, Benoordenhout, telt veel welgestelde, hoogopgeleide en sociaal betrokken bewoners. Ze weten waar de wereldwinkels voor staan en steunen ons van harte. Sommigen kopen hun koffie daarom uitsluitend bij ons. Erg leuk.

Spullen die overblijven gaan terug naar de Wereldwinkel. Zo hebben we altijd verse waren. Niets is duurder dan tien euro. Dat past ook niet in een kerk.

Dit is voor mij een ideale manier om vrijwilligerswerk te doen. Doorde-weeks heb ik er door mijn werk geen tijd voor. Zo kan ik toch mijn steentje bijdragen aan een betere wereld. Want de opbrengst gaat naar de Wereldwin-

Chocolade en speelgoed uit de kerk

INTERVIEW ‘Voelt u iets voor deze heerlijke Shirazwijn? Daarmee steunt u Zuid-Afrikaanse wijnboeren.’ In verscheidene kerken is koopwaar uit de Wereldwinkel te vinden. Twee vrijwilligers uit het Benoordenhout vertellen.

kel, die daarmee mensen uit ontwikkelingslanden steunt.’

Interessante verhalen

Paul Loop (16) had al eerder geholpen met een jongerenactie in de Paschaliskerk. ‘Toen ze vrijwilligers zochten voor het verkopen van spullen uit de Wereldwinkel, leek mij dat wel wat. Ik vind het, als enige scholier, leuk om te helpen en daarbij de kerkgangers beter te leren kennen. De andere vrijwilligers zijn dames en heren op leeftijd. Maar dat is mooi; ik leer van hun ver-

halen. Er komt vaak een oudere dame spullen kopen die vertelt over hoe het vroeger in de wijk was. Interessant.

We verkopen koffie, thee en wijn maar ook sieraden, schalen en speelgoed. De verkooftafel staat in een bijgebouw, waar na de mis koffie wordt geschenken. De winst is voor het onderhoud van de kerk. Deze kerk stamt uit 1900 en kan dus wel een opknappbeurt gebruiken.

Het vrijwilligerswerk doe ik met mijn hart, op school ben ik bezig met mijn hoofd. Ik zit in de vierde klas van het

gymnasium Haganum. Ik volg exacte vakken van het leerprofiel natuur en techniek. Bij de Albert Heijn vul ik vakken, puur voor het geld.

Ik ben de enige uit mijn klas die actief is in de kerk. Mijn ouders komen hier zo lang als ik mij kan herinneren. Mijn moeder is protestants, mijn vader katholiek. Bij deze kerk voelen ze zich thuis. Ik vind het fijn om mee te gaan maar ben dat niet verplicht. Ik geloof oprecht in God. Daar schaam ik me niet voor. Wel vervelend dat de katholieke kerk door het misbruikschandaal in een negatief daglicht is komen te staan. Je mag het schandaal niet goedkeuren maar heus niet alle katholieken zijn slecht. Daar voer ik wel eens discussies over met schoolgenoten. Ik vind het prettig om deel uit te maken van een kerkgemeenschap. Iedereen kent en helpt elkaar.’

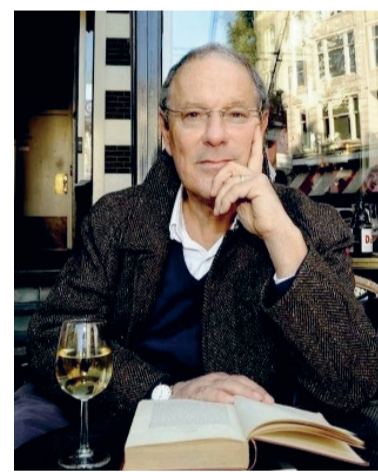
FLOOR DE BOOYS

INFO WERELDWINKEL DUINZICHTKERK: TEL. (070) 324 57 78
INFO WERELDWINKEL PASCHALISKERK: TEL. (070) 324 66 49

Adverteren in Kerk in Den Haag

Wilt u adverteren in dit maandblad of op de website? Informatie over mogelijkheden en tarieven:

www.kerkindenhaag.nl

Dalrymple over utopisch denken

De populaire Britse essayist Theodore Dalrymple houdt een voordracht over sympathie, empathie en sentimentaliteit.

De psychiater Dalrymple staat bekend als cultuurcriticus van het links-liberale gedachtegoed en van utopisch denken. Hij meent dat westerlingen de problemen en uitdagingen van de samenleving niet op een volwassen manier aanpakken. Volgens hem bestaat de hulp aan kinderen en kansarmen slechts vaak uit vrijblijvende schijnoplossingen.

VRIJDAG 6 SEPTEMBER, 20 UUR. DE BOSKANT, FLUWELN BURG-WAL 45. OPGAWE: DEBOSKANT.NL

Kerk in Den Haag per post in de bus

Wilt u een postabonnement op *Kerk in Den Haag*? Het blad wordt dan tien maal per jaar toegestuurd. De prijs is € 17,50 per kalenderjaar. Opgave abonnement per mail: info@kerkindenhaag.nl. Of bel: 06 123 13 053.

Reality Church trekt jonge, dynamische mensen

Surfende gelovigen: 'God heeft de golven bedacht'

REPORTAGE In een fotostudio in Scheveningen floreert een nieuwe kerk. Twintigers en dertigers in hippe kleding, sommigen enthousiaste surfers, vieren er het leven. Matthijs Termeer op bezoek bij de Reality Church.

VOORGANGER MARTIJN VAN LOON wil er vooraf graag duidelijk over zijn: tien leden van zijn kerk zijn inderdaad golfsurfers en 'surfen is een onderdeel van wie we

'Surfen doet iets met je, lekker in de elementen'

zijn', maar de Reality Church is geen surfkerk. Tijdens de dienst staan er geen surfplanken langs de kant en evenmin wordt er aandacht aan deze sport besteed.

Toch zijn sommige bezoekers makkelijk als surfer te herkennen: hippe kleding en een relaxte, sportieve uitstraling. Op een enkele uitzondering na zijn de bezoekers twintigers en dertigers, veelal met jonge kinderen. Tijdens de getuigenissen, die opgezweept worden door stuwende gospelmuziek, is de vreugde af en toe bijna uitzinnig.

Kinderwagens

Wanneer Van Loon (33, van huis uit gereformeerd) aan zijn preek toe is, zegt hij 'nog even niet te willen landen'. Zijn verhaal is losjes en ontspannen, en wordt aangevuld door geluiden van baby's uit de verspreid opgestelde kinderwagens. Van Loon spreekt over de vakantieperiode en 'vanuit de rust wachten wat God gaat doen'. De kern van zijn betoog: 'Met Jezus gaan we richting een perfect, volmaakt leven.' Dat is precies waar het in de piepjonge 'Reality family' om draait. 'Jezus geeft hoop, leven, blijdschap, en ook surfen, sporten, genieten van je gezin en vrienden,' aldus Van Loon.

Provisorisch ingericht

Hij richtte drie jaar geleden de Haagse tak op van de internationale Church of the Nations, na eerst vier jaar thuis religieuze bijeenkomsten belegd te hebben. Aanleiding was een bezoek in 2004 aan de Jeffreys Bay in Zuid-Afrika – inderdaad, om de golven te be-

FOTO: MATTHIJS TERMEER

Een groep Reality Church-gangers bidt voor een goed verloop van de dienst.

dwingen op een surfboard. Daar bezocht hij de Victory Christian Church en werd hij gegrepen door de intensiteit van de diensten. 'Ik dacht dat het nep was. Maar tegelijk dacht ik: als dit echt waar is, wil ik het ook.' Nog geen tien jaar later komen een kleine vijftig mensen wekelijks bijeen in een fotostudio in Scheveningen, provisorisch

ingericht met oprolbare vloerbedekking en klapstoelen.

Permanente grijs

'Warm, als een familie', noemt Gertjan Wibbelink (36) uit Gouda de Reality Church. Wibbelink is van gereformeerden huize, maar ervoer het geloof van zijn jeugd als 'stoffig'. 'Hier

heb ik een persoonlijke relatie met de Heilige Geest, die we allemaal in ons dragen. Nu heb ik het geloof de hele dag bij me, vroeger één keer per week.'

Wibbelink is geen surfer, Rolf van Duijker is dat wel. De 32-jarige Rijswijkse kwam Martijn van Loon tegen tijdens het surfen en raakte betrokken bij de Reality Church. Hij vindt surfen en geloven een prima combinatie. 'God heeft je die passie ingegeven.'

'Van God hoeft je niet stil te zitten'

Surfen doet iets met je. De kracht van de golven, lekker in de elementen.' De permanente grijs op Van Duijkers gezicht onderstreept zijn woorden.

'Er wordt vaak de nadruk gelegd op eerbied en ontzag, maar er zijn meerdere uitingen mogelijk', zegt Van Loon. 'God is geen grote man met een baard, die vindt dat je maar beter stil kunt zitten en die anders boos wordt. God heeft de golven bedacht.'

MATTHIJS TERMEER

Awraham Soetendorp over het jodendom

'Zie je al iemand achter een Statenbijbel aan dansen?'

INTERVIEW Awraham Soetendorp, oud-rabbin van de Liberaal Joodse Gemeente Den Haag, is voorzitter van allerlei internationale organisaties. 'Steeds meer christenen houden van onze leefregels.'

U meent dat er steeds meer belangstelling is voor het jodendom. Hoe komt dat?

'Steeds meer Nederlanders zoeken naar hun joodse wortels. Na de Tweede Wereldoorlog verzegen veel joden hun religieuze afkomst, uit angst voor geweldadigheid. Die bezorgdheid is

verminderd. Volgens onze traditie zijn kinderen van joodse moeders joods, maar kinderen van joodse vaders niet. In onze gemeente kunnen ook niet-joodse kinderen uit gemengde huwelijken joods worden, na afronding van een grondige studie.

Ik ken ook christenen die tot het jodendom willen toetreden. Zij zijn meestal teleurgesteld in hun kerk. Hoe dat komt? Die vraag breng ik al jarenlang bij kerken onder de aandacht. Het verbaast mij dat er in kerkelijk Nederland weinig over wordt nagedacht.

'Ons levensbeeld is ondanks vervolgingen optimistisch'

Deze christenen bewonderen ons levensbeeld dat, ondanks de vervolgingen, optimistisch is. Nogal wat christenen schamen zich ervoor dat kerken niet moedig genoeg hebben opgetreden tegen de jodenvervolgingen. Ze verbinden zich liever met het lot en de bestemming van een hechte gemeenschap die een band heeft met Israël.

Een aantal christenen vindt niet genoeg inspiratie in de christelijke liturgie. Wie danst er achter de Statenbijbel aan? Tot slot spreken sommigen van een gebrek aan rituelen, aan vaste levensregels in hun oude kerk.

Ik vraag mij trouwens af hoe je christen kunt worden. Dat is niet zo moeilijk, denk ik.'

Zouden joden iets van andere religieuze tradities kunnen leren?

'Ik vind niet dat we iets van andere religies moeten leren, of elementen in andere tradities zouden moeten vinden die we in het jodendom missen. Ik geloof wel dat we de handen ineen kunnen

'Prachtig om met zoveel stromingen samen te bidden'

slaan voor doelen die elke traditie belangrijk vindt, zoals duurzame ontwikkeling. In mijn werk probeer ik religieuze groepen te mobiliseren voor, bijvoorbeeld, de strijd voor schoon drinkwater. Een bondgenootschap zou veel politieke invloed kunnen uitoefenen. Helaas blijven veel instituten nogal naar binnen gekeerd. Daardoor lukt het nog niet zo goed om een stevige vuist te maken.

Toch heeft er een revolutie plaatsgevonden in de omgang tussen religieuze groepen. De Prinsjesdagviering is daar een Haagse uitdrukking van. Wie had zich een eeuw geleden kunnen voorstellen dat afgevaardigden van zoveel stromingen samen zouden bidden? Het is prachtig om de grote emotie van saamhorigheid te delen, in een gezegende tijd die de messiaanse nadert.'

ROBERT REIJNS

Wijsheid volgens Augustinus

Westerse filosofen verwijzen in uiteenzettingen over wijsheid zelden naar hun eigen ervaringen. Theoloog uit de vierde eeuw en kerkvader Augustinus is een uitzondering. Paul van Geest, hoogleraar

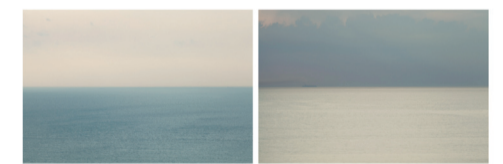
Augustijnse studies, werpt licht op Augustinus' wijsheidsleer.

WOENSDAG 25 SEPTEMBER, 20 UUR.
REMONSTRANTSE KERK.

De horizon van Bruno

De Haagse fotograaf Bruno van den Elshout heeft vanaf een hoteldek in Kijkduin een jaar lang, dag en nacht, ieder uur de horizon gefotografeerd. Dat heeft een serie van 8785 unieke foto's opgeleverd. Over zijn fotoproject New horizons komt hij vertellen.

WOENSDAG 18 SEPTEMBER, 14.30 UUR.
MARANATHAKERK

steeg en vullen winkels en restaurants met dreutelgeluid. Zoals het beschaafde mensen betaamt, richten ze de jonge generatie af om via de oorlog de vrede te winnen. En net als postduiven vliegen ze over de wereld tot ze er dood bij neervallen. En ze laten hun sporen na: gekapt oerbos, vergiftigde zeeën en uitstervende diersoorten.

Maar er is goed nieuws. God is duif geworden. Bij Jezus' doop in de Jordaan verschijnt een duif. Het is de duif die Noach lang geleden een jong olijfblad bracht: land in zicht! Als zelfs een duif boodschapper van de vrede kan worden, dan doet Jezus mee. En als mensen zwaarden tot ploegscharen kunnen maken, waarom zou de duif dan niet gaan zingen als een merel?

ROB VAN ESSEN

Rabbin Awraham Soetendorp met Thorarollen in zijn handen.

IN - D R U K

GOD IS DUIF GEWORDEN

WAAROM IS UITGEREKEND DE DUIF SYMBOOL van de vrede? Onze naaste burenen op zeven hoog hadden twee tortelduiven en als we op het balkon zaten, werden we gestoord van het eindeloze 'hoe-hoe-hoe'. Laat mij dan maar van een merel genieten die 's morgens in onze lijstjes de vrede tot een lied maakt.

Vredesduiven? Ze laten hun sporen niet alleen op de stenen na, maar ook erin. In de na-oorlogse jaren onderging de Nieuwe Kerk op de Dam in Amsterdam een grondige restauratie. Van 1959 tot 1980 was de kerk gesloten. Veel schade was aangericht door onder meer de 'duifjes op de Dam' van Gert en Hermien. Het ontbreekt de beesten trouwens aan eerbied voor grijze haren, want als drones *avant la lettre* kiezen ze je kapsel als doelwit uit.

De toenmalige voorzitter van de stichting die de

Nieuwe kerk beheerde, ds. W. Overbosch, was verheugd dat de kerk weer in volle glorie te bezichtigen was. Maar minder blij was hij toen bij de herdenking van de bevrijding een Canadese delegatie oud-strijders feestelijk enkele tientallen duiven liet uitvliegen.

En dan had je ook nog de verkopers van zakjes duivenvoer en vertederde toeristen omdat de duiven uit je hand eten.

Duiven verstoren niet alleen de innerlijke vrede van beheerders van monumenten, maar zijn soms ook bron van burenruzie. Toen een duivenmelker vroeg of hij enkele hokken in de tuin van mijn Amsterdamse kerk mocht plaatsen, waren de reacties van de omwonenden niet van de lucht. De mus mag dan wel een woning vinden bij de tempel van de Heer, maar liever geen duiven! Ik moest onze buurtgenoot dan

ook teleurstellen, zelfs de gastvrijheid van de kerk kent grenzen.

In de Winkler Prins van 1907 stond: 'Tegenwoordig bestaat in ieder beschaafd land een postduivendienst voor oorlogsdoelinden, waartoe in vestingen en andere belangrijke plaatsen duiven gehouden en afgericht worden. In Nederland resortteert de militaire postduivendienst onder den generale staf'. Duiven in dienst voor oorlogsdoelinden en dan nog over 'beschaafd' spreken, dat is de ware ironie.

Als stadsmens valt het mij trouwens op dat duiven zich op hun gemak voelen in onze wereld. Boze beheerders, kleuters die duiven opjagen op het winkelplein, platgereden worden in het verkeer, ze liggen er niet wakker van. Het zijn net mensen. Die gooien ook maar van alles op straat, plassen wild in de Kerk-

Thema Vredesweek: 'Actie voor vrede'

Het Haags Interkerkelijk Vredeswerk heeft voor de Vredesweek (21-29 september) een programma opgesteld met gevarieerde activiteiten.

Vredesfeest

Ontmoeting tussen mensen met verschillende religieuze en culturele achtergronden. Met muziek-, zang- en dansgroepen, workshops voor kinderen.

ZA 21 SEP., 12:30-16 U, APOSTOLISCH GENOOTSCHAP

Vredespaleis 100 jaar

Twee feesten. In de tuin van het Vredespaleis de hele dag door. Tuin Paleis Noordeinde, 11-18 uur.

ZA 21 SEP.

Syrische kinderen in oorlog

Verlag over de situatie en opvang van kinderen in Syrië.

MA 23 SEP., 20 U, OUDE KERK VOORBURG, HERENSTRAAT 77

Joden en Palestijnen

Discussie over de mogelijkheid van duurzame vrede in Israël.

MA 23 SEP., 20 U, APOSTOLISCH GENOOTSCHAP

Conflictbemiddelaars

Lezing over wereldwijde bemiddeling door de Doopsgezinde kerk.

DO 26 SEP., 20 U, DOOPSGEZINDE KERK

Vredesvieringen

Zo 15 sep., 10:30 u - Thema Vredesactivisme - Houtrustkerk

Zo 22 sep., 10 u - Engelstalige viering, 80 nationaliteiten - Church of Our Saviour

Woe 25 sep., 12:45-13:15 u - eucharistieviering - Oudkatholieke kerk

Zo 29 sep., 10:15 u - Thema: actie voor vrede - Evangelisch-Lutherse Gemeente

Zo 29 sep., 10:30 - Thema: Syrische en Libanese vluchtelingen - Lukaskerk

Zo 29 sep., 10 en 17:30 u - Engelstalige viering, 40 nationaliteiten - Church of Our Saviour

Stilstaan bij vrede in Vredespaleis

Het Vredespaleis viert, met verschillende activiteiten over vrede, in september zijn honderdjarige verjaardag. Op een symposium wisselen afgevaardigden van de vijf wereldgodsdiensten hun overtuigingen uit over verzoening. CDA-politicus en oud-minister Ernst Hirsch Ballin leidt de gesprekken. Aansluitend wordt er in stilte over vrede gemediteerd.

DONDERDAG 11 SEPTEMBER, 10-14 UUR. VREDEPALEIS. OPGAVE: VREDEPALEIS.NL

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stads wijken	Kerkgebouwen	Tijd	zondag 1 september	zondag 8 september	zondag 15 september	zondag 22 september	zondag 29 september
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.30	ds JChr Donner HA	ds WTV Verhoeven startzondag	Dominicusviering Poëzie: hemel en aarde	mw drs N van Dijk	proponente IM Buijser, samen met de Ekklesia
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk van Hogenhoucklaan 89	10.00	ds C van Duinen HA	ds DL Schiethart	ds van Duinen startzondag	ds MPCF Lanooy	ds C van Duinen HDoop
	Vredeskapel Malakstraat 1	10.30	naar de Duinzichtkerk	ds C van Duinen	naar de Duinzichtkerk	naar de Duinzichtkerk	naar de Duinzichtkerk
Bezuidenhout	ChristusTriumfatorkerk Juliana v Stolberglaan 154	10.00	ds B Bootsma	dr R Stiemer	ds I Pijpers-Hoogendoorn Alphen	beide predikanten startzondag	docent Zandvliet JW Korpels-hoek en ds Stiemer
Mariahoeve Marlot	Kruispunt Diamanthorst 187	10.00	ds de Meij Mecima HA	ds NL van Dorp	ds AE Keuning Utr	ds NL van Dorp	ds ChrM Schreuder Maassluis
	Pax Christikerk Vlamburg 2	10.00 12.00	ds PJ Bakker open kerk	ds PJ Bakker open kerk	dr S Stoppels Nootdorp open kerk	ds R Hoekstra Katwijk open kerk	ds CW Rentier A'frit open kerk
Stadsdeel Laak Spoorwijk	de Dase van Meursstraat 1	10.00	ds E Hagen Avezaath	kringviering	ds D Sikkema Z'meer	ds JC Boot-de Boer Leidschendam	drs JN den Toom
Moerwijk / Morgenstond / Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luikenlaan 90	10.00	dr R de Reuver	ds ME den Dulk	dr R de Reuver	ds R de Reuver en ds J Linandi -met GKIN-	dr H Domburg
Transvaal / Valkenbos/Rustenburg	Valkenboskerk Zuiderparklaan 2	10.00	ds ME den Dulk	ds R de Reuver	ds ME den Dulk startzondag	ds DN Stegeman >STEK	ds ME den Dulk
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal en Bergselaan 50	10.00	ds O Elseman	ds IA Padmos Kaag	ds J van den Berg	ds O Elseman HA	dr P Sanders Rwk
	Maranathakerk 2e Sweelinckstraat 156	10.30	naar de Bergkerk, 10u !	ds A Wicke	ds O Elseman S/T	ds CE Dahmen Wassenaar	ds O Elseman
Statenkwartier-0 Duinoord Zeeheldenbuurt Regentessekwartier-N	Noorderkerk Schuijstraat 9/11	10.00 19.00	ds R Stiemer startzondag	ds J van den Berg	10u30 oec dienst in de Houtrustketk	ds D Sikkema Z'meer	pastor AG Tulling ds W Pera citydnst
	Bosbeskerk Bosbesstraat 5	10.00	ds NA Riemersma	ds NA Riemersma	ds M Koster S/T	ds JA Tielkemeijer	mw ds W Verkuyl
Loosduinen Waldeck Bohemen Houtwijk	Abdijkerk WillemIIstraat 40	09.30 11.30	ds J Korf ds W Verkuyl	ds N Pronk S/T ds NA Riemersma	dr HE Wevers ds M Koster	ds NA Riemersma ds JA Tielkemeijer	ds Tielkemeijer ds W Verkuyl 18u inzigen 19u Taizé ds N Pronk
Bouwlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds JA Tielkemeijer	ds Tielkemeijer	ds N Pronk S/T	ds M Koster	
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurriaan Kokstr. 173	10.00 17.00	ds FJ van Harten	ds E van Dalen HA ds Stiemer dienst a/zee	ds J Maasland jeugdnt startzondag	ds J Maasland	dr S van der Land Wassenaar
	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.00 17.30	ds J Quist Voorb HA ds F van den Bosch Katwk	ds J Quist HA ds J Quist Dankzegging	ds J Quist ds A Christ Katwijk	ds T Jacobs Leiden ds DE van Dorsten Gouda	ds FJ van Harten ds Weegink Jeugdnt
Belgisch park Statenkwartier - W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds OTh Boonstra	ds HJ van Haarlem	dr P Lugtigheid Delft	ds AR de Meij Mecima cantate	dnst voor jong & oud *
Duindorp	Prinses Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00 17.30	ds W Scheltens Voorb HA ds FJ van Harten	ds FJ van Harten HA ds TC Wielsma Dankz	ds E Bouman Katwijk ds F van Velzen jeugdnt	ds van Harten startdienst X	ds J Maasland ds FJ van Harten
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds A Minnema S/T	ds A Minnema	ds R van Essen Delft	ds A Minnema startzondag	ds A Minnema
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	drM Boelen	ds G van Meijeren Utr	ds ThJ Haitjema	mw LJ Ridderhof	ds ThJ Haitjema

Kerken in overige categorieën

PKN-Kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan van Meerdervoort 627	10.00 17.00	ds LJ Vogelaar Voorb HA ds A Vastenhoud	ds Vogelaar HA ds Vogelaar Dankz HA	ds A Vastenhoud ds LJ Vogelaar	ds LJ Vogelaar dr H vd Belt Woudenberg	ds A Vastenhoud ds LJ Vogelaar
	Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds W Huizing	dr W van der Meiden >STEK	hier oec dienst, ds van Klaveren en Welschen	ds J Traas-Hageman Enschede	ds K van Klaveren S/T
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00 10.30	ds AJP van Ligten Sneek	ds M Klokke HA	ds MPCF Lanooy	ds M Klokke	ds Klokke cantate
	Evang Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	beide predikanten	ds MMB van derMeij HA	ds WTV Verhoeven	ds van der Meij	ds Verhoeven
Overige kerken voor de hele stad	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	m. JB la Grouw	dr A van der Lingen Sainte Cène	*	pasteur van der Lingen Culte familial	p. A van der Lingen
	Deutsche Evang. Gemeinde Blijenburg 5	10.30	Pf E Benz-Wenzlaff	Prädikant U Thöle	Pfrn B Wenzlaff	Pfr E Benz- Wenzlaff	Pfrn B Wenzlaff
	Doopsgezinde gemeente Paleisstraat 8	10.30	mw JFM Wentholt	ds J Chr Duhoux - Rueb	ds E de Jong	X	ds RF Philipp
	Ekklesia Brouwersgr. 2-K in steeg door hek	11.00	X	Mystiek	X	Amnesty & Vredesweek	X zie ook Lukaskerk
Ziekenhuizen	Evang. Broedergemeente Herrnhutters Chasséstraat 1	10.00 11.00	dr DO Zinhagel Rt	zr Chr Welschen	naar de Houtrustkerk oecumenische dienst	zr Chr Welschen	zr Chr Welschen
	Ned. Indonesische k. GKIN Marcuskerk den Haag of Nieuwe kerk Rijswijk	13.30 14.00	ds JG Luinstra	vic Adham K Satria MA		10u!! ds de Reuver + Tahjadi Gez dnst Marcusk.	ds J Linandi HA
	Remonstrantse kerk Ln v Meerdervoort hg 955	10.30	dss Goud, Philipp en Sloomans	ds MF de Vries, Waenaar	mw ds L Roersma ds RF Philipp HA	ds M Sloomans	ds CM Vos-Wiegand
Parnassia	Bronovo Ziekenhuis Bronovolaan 5	10.00	ds PA Wilbrink	pastor JA Koeleman	ds JW Steenbergen	ds HTH Vollebregt	ds JW Steenbergen
	HagaZiekenhuis Leyweg 275	10.00	ds E Baars	pastor HW Hoefman	ds SMA Wevers-v d Feltz	pater JB Beijk	ds E Baars
	MCH Westeinde Lijnbaan 32	10.00	pastor V Schürmann	pastor W Hoogendoorn	mw LJ Ridderhof	pastor V Schürmann	pastor W Hoogendoorn
dienst met doventolk	MCH Sint Antoniusdove B. Banningln 1 Ldsch' dam	10.30	ds I J Visser	pastor V Schürmann	ds HTH Vollebregt	pastor W Hoogendoorn	pastor B Wessel
	Franciscuskerk Monsterseweg 93	10.30	pastor H Delemarre	inloop	pastor M Speckens	inloop	inloop
Tehuizen	Clarakapel Rozenbottelstraat 14	10.30	pastor H van Breukelen	ds Chr Donner	pastor T Engel	ds MH Kroes	pastor H Delemarre
	Koningkerk B. Ingenhoeslaan 4 Vbg	10.00	ds BMH vDongelen A'veen combidienst		ds P van der Burg combidienst		
	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds FB Fennema HA	ds MSF Kemp	ds T Bergsma	ds J de Jong Rt	mw LJ Riderhof Wassenaar

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Arij van der Spuiweg 1 8h30 & 11h Holy Communion 9h30 All Age Worship 18h30 Evening service or Praise & Café, 4th Sunday 17h choral evensong	American Protestant Church Esther de Boer van Rijklaan 1 9:45 am contemporary service 11:15 am traditional service	Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastraat 7 zo 10u eucharistieviering. 's-woensdags 12u45 viering in de zolderkapel 8 sept. 16u gezongen vespers. idem 14 sept 16u30, na de open monumentendag	Volle Evangelie Gemeente Vredekerk Maartensdijk 126 zo 10u30 NL za 19u Arabisch	Baptistengemeente Vier Haemskinderenstraat 91 10u samenkomst	Leger des Heils Prinsegracht 57 10u samenkomst olv Majorie Elsie Klarenbeek en mevrouw Arie van Dijk met muziekcorps en zangbrigade
Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 zo 10 samenkomst			Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 zo 9u30 samenkomst	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 10u30 stille samenkomst	Zevende Dags Adventisten Robijnhorst 197 - op zaterdag ! 10u Bijbelstudie 10u dienst

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.vliethaghe.nl

Centrum, Parkstraat 65a, H. Jacobus Maier zo 9.00 NL, 10.15 Lat., 12.15 NL 16u vespers	Schilderswijk, Hoefkade 623, H. Martha, za 19.00, zo 9.45. Boskant, Fluwelen Burgwal 45 3e zo 17.30 koorvesper	Haagse Hout, Wassenaarseweg 53, St. Pascalis Baylon, zo 11.00	Bezuidenhout, Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, za 17.30	Marlot, Bloklandenplein 15, Onbevekt Hart van Maria, zo 9.30	Zeeheldenbuurt, Elandstraat 194, Onze Lieve Vrouw Onbevekt Ontvangen, zo 11.00	Rijswijk, Sir Winston Churchillaan 372 H. Benedictus en Bernadette za 19.00, zo 9.30
Regentessekwartier, Beeklaan 188, H. Agnes, zo 10.00	Valkenbos, Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma zo 10.30, vr 10.00	Loosduinen, Loosduinse Hoofdstraat 4, Kerk Maria van Eik en Duinen zo 10.00, za 13.00	Waldeck/Kijkduin, Aaltje Noordewierstr 4, H. Pastoor van Ars, zo 10.30	Leyenburg, Leyweg 930, Emmaüskerk, zo 10.00, 3e za 13.00	Scheveningen, Scheveningseweg 233, H. Antonius Abt, za 17.00, zo 10.30	Rijswijk, van Vredenburgweg 69, H. Bonifatius, za 19.00, zo 11.00

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * geen opgave ontvangen; 📄 zie www.kerkindenhaag.nl; 📖 voorganger met preekconsent; ✂ kerkelijk werker.

Taizédiensten

Bethelkerk, Thomas Schwenckestraat elke maandag 19u Taizé-avondgebed Zorgvlietkerk Prins Mauritslaan 10 elke vrijdag 20u Taizé-avondgebed Elandstraatkerk elke 1e zaterdag vd maand 19u30 Taizéviering Benedictuskerk Rijswijk elke laatste vrijdag van de maand om 19.30u Taizéviering

Doordeweekse diensten:
■ Aandachtscentrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u stifteteviering
■ Kloosterkerk elke wo 19.30 u vesperviering
■ Evangelisch Lutherse Kerk elke wo 12.45-13 u middaggebed

Samenstelling: Kerkelijk Bureau Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage. Opgave en wijzigingen: hagepreken@casema.nl. Telefoon (070) 385 87 07. Adres: Diamanthorst 187, 2592 GD 's-Gravenhage. Tehuizen publiceren intern eigen diensten, zie ook op internet: www.kerkindenhaag.nl

VOOR ADRESSEN VAN KERKEN ZIE PAGINA 6.
Aankondigingen voor oktober opgeven tot 10 september via de website: kerkinderhaag.nl. Agendatips? E-mail redactie@kerkinderhaag.nl of twitter @KerkDenHaag

Meer agenda: kerkinderhaag.nl. Instant agendanieuws: volg Kerk in Den Haag op twitter.

Dichters en de ziel

Samen gedichten lezen o.l.v. prof. Johan Goud.
Woe 4 sep, 20 u ■ Remonstrantse kerk

Kerstconcert

Voorproefje door kleinkoor Cantemus cum corde. Modern en 19de eeuws.
Woe 4 sep, 20 u ■ Oude Kerk Rijswijk, Herenstraat 62

Cameeën, edelstenen, dure ringen

Lezing bij het Katholiek Vrouwengilde.
Do 5 sep, 19:45 u ■ Pastoor van Arskerk

Grote bazaar
O.a. met curiosa, fotostudio, loterij.
Vr 6 sep, 15-19 u. Do 7 sep, 11-16 u ■

Maranathakerk

Bidmarathon

24-uursgebed voorafgaand aan Kroonbede.
Ma 9 sep, 19 u ■ Kloosterkerk

Gratis lunchconcert

Met orgel, ensembles, solisten.
Woe 11 sep, 12:45 u ■ Gotische Zaal, Paleisstraat 1

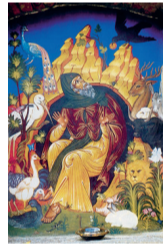
Weldoener voor kinderen

Lezing bij De Christenvrouw over Georg Müller.
Do 12 sep, 9:45 u ■ Marcuserk

Begin Alpha-cursus

Do 12 sep, 18:45 u ■ H. Driekoningkerk, Nuyhuiskade 97

Antonius Abt

Lezing over de eerste monnik en parochiepatroon.
Do 12 sep, 20 u ■ H. Antonius Abtkerk

Nacht van de dictatuur

Film, muziek, quiz, debat over dictatuur.

Met Maarten van Rossem, Chazia Mourali, Frank Westerman.
Vr 13 sep, 20-01 u ■ Humanity House, Prinsegracht 8

Afternoon Tea Concert

Za 14 sep, 16 u ■ The American Protestant Church

Hemel en aarde

Themaviering met poëzie. Haagse Dominicus.
Zo 15 sep, 10:30 u ■ Lukaskerk

Haga Cantare

Concert door zeventig zangers. Repertoire: van Renaissance tot heden.
Zo 15 sep, 17-18 u ■ Maranathakerk

Zinzoeken

Waarheid verkennen met spirituele stromingen.

Ma 16 sep, 13:30 u ■ Centrum De Geest, Georges Bizetstraat 25

Symboliek van labyrinten

Lezing door Louis Kaserer.

Ma 16 sep, 19:30 u ■ De Boskant

Machteloosheid

Lezing door Franciscan en buffet.

Ma 23 sep, 17:30 u ■ De Boskant

De Voedselbank vertelt

Vrijwilligers over hun werk. Met film.

Woe 25 sep, 20 u ■ H. Antonius Abtkerk

Kledingmarkt

Za 28 sep, 9:30-14:30 u ■ Deutsche Evangelische Gemeinde

KDH bedankt voor giften

Vele lezers van *Kerk in Den Haag* hebben gereageerd op de brief met accept-over-schrijvingskaart in het vorige nummer. Daarin werd een financiële bijdrage gevraagd om de steeds bredere verspreiding van het blad mogelijk te maken. De Beheerscommissie van KDH, waarin vertegenwoordigers van de Haagse kerken zitten die het blad uitgeven, is blij met de ontvangen giften en dankt alle gulle gevers hartelijk.

PERSONALIA

Charlotte van der Leest

Charlotte van der Leest heeft het beroep aangenomen naar de Nieuwe Badkapel/Zorgvlietkerk (Scheveningen). Op 1 december wordt zij bevestigd. De deeltijdvacature is ontstaan door het emeritaat van ds. Leo J. de Leeuw. Van der Leest is verbonden aan de Nederlandse Onderzoeksschool voor theologie en religiewetenschappen (Universiteit Utrecht).

OPROEP

BabyBullenBank

De BabyBullenBank, een initiatief van stichting Stek, heeft sinds haar start al zeventig mensen geholpen aan babyspullen. Hierdoor zijn de voorraden van grotere spullen geslonken. De bank doet een oproep aan gulle gevers om kindwagens, maxi-cosi's, wiegjes en bedjes af te geven. Andere spulletjes zijn ook welkom. Afgiftepunt: Parkstraat 32. Afhalen kan ook, via tel. (070) 318 16 16.

Kroonbede en Prinsjesdagviering 2013

Gevraagd: bezieling en beschaving

AGENDA Aan de vooravond van het nieuwe parlementaire jaar wordt er een christelijke en daarna een interlevensbeschouwelijke bijeenkomst gehouden. De thema's zijn 'Investeer in gebed om bezieling' en 'Innerlijke beschaving: leidraad naar vrede'.

OP DINSDAG 10 SEPTEMBER, een week voor Prinsjesdag, vindt de dertiende Kroonbede plaats. Het is een christelijke gebedsbijeenkomst onder auspiciën van de landelijke Evangelische Alliantie en enkele Haagse kerken van orthodoxe snit. De publiek toegankelijke bijeenkomst begint om 20 uur in de Kloosterkerk. Het thema is 'Investeer in gebed om bezieling'. De bijeenkomst wordt zondag 15 september om 17.02 uur uitgezonden op radio 5.

Prinsjesdagviering

Op Prinsjesdag wordt in de Grote Kerk de Prinsjesdagviering gehouden. Vertegenwoordigers van religies en levensbeschouwingen komen samen om het nieuwe parlementaire jaar spiritueel in te luiden. De bijeenkomst is publiek toegankelijk. Traditiegetrouw zijn veel kabinetsleden, Kamerleden en andere politici

daarbij aanwezig. Het thema is 'Innerlijke beschaving: leidraad naar vrede'. Marga Martens van de bahá'í-gemeenschap Nederland houdt de hoofdtotspraak. Representanten van verschillende tradities houden meditaties met voordrachten, liederen en gebeden. Kinderen lezen gedichten voor over vrede. Awraham Soetendorp, oud-rabbijn van de Liberaal Joodse Gemeente in Den Haag, zegt over het thema: 'Als we een beschaafd land willen zijn, waarin vreemdelingen niet uitgesloten of vernederd worden, is het essentieel om te werken aan onze innerlijke beschaving. Politici moeten als docenten optreden en het goede voorbeeld geven. De laatste jaren staat Nederland nogal met de rug naar vreemdelingen en het verre buitenland. De internationale solidariteit kentert.' De Prinsjesdagviering begint om 10:30 uur.

Minder geld voor Straatpastoraat

De subsidie van de Gemeente Den Haag aan het Straatpastoraat wordt vanaf 2015 gehalveerd. Aanvankelijk wilde de gemeente de subsidie, die nu een kleine ton bedraagt, deze zomer al verminderen. Dankzij protesten in en buiten de gemeenteraad ging dat niet door. Het straatpastoraat maakt nu plannen hoe de bezuinigingen op te vangen. Het werk met en voor Haagse daklozen en anderen wordt gedaan door twee straatpastores.

Grote verhalen voor kleine oren

De Kloosterkerk nodigt kinderen uit de basisschoolleeftijd uit om, eventueel met hun ouders, naar bijbelverhalen te komen luisteren. Thera Roosenbrand en Linda Hilhorst brengen de verhalen tot leven met de vertelmethodes Godly Play. Aansluitend kunnen de jonge luisteraars hun indrukken verwerken met knutselwerkjes. Zondagmiddag 15 en 22 september, 6 en 13 oktober. 15:30-17 uur. Info: jeugdwerk@kloosterkerk.nl

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

September 2013, jaargang 17, nr. 158.

Uitgever: Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-Oost en de Rooms-Katholieke Stadsstichting Vliethage.

Contact: redactie@kerkinderhaag.nl
Tel. (070) 397 24 88,
Folke Bernadottestraat 44,
2552 NZ Den Haag

Hoofdredacteur: Jan Goossens
Eindredactie: Robert Reijns

Redactie: Henk Baars, Margot C. Berends (tekstredactie), Rob van Essen, Jonathan van der Geer, Margreet Klokke, Paul Schott, Claartje Vinkesteyn, Marijke Wittman.

Overige medewerkers:

Rogier Chang (fotografie), Sharda Dihal en Jaap van den Berg (rubriek kerkdiensten), Lemuel (website), Pieter van Schouwenburg (vormgeving). Druk: JP Offset.

ADVERTENTIES:

WWW.KERKINDENHAAG.NL
E-MAIL: INFO@KERKINDENHAAG.NL
TEL. KANTOORUREN: 06 123 13 053.

Los postabonnement:

€ 17,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
of telefoon 06 123 13 053.

Carel ter Linden over godsbeelden

Carel ter Linden, hofpredikant en oud-voorganger van de Kloosterkerk, heeft een nieuw boek

geschreven, *Wat doen wij hier in godsnaam?*. Daarin neemt hij afscheid van volgens hem verouderde godsbeelden. En hij formuleert welk geloof hij wil doorgeven aan een jongere generatie. 'Ik droom ervan dat gelovigen en niet-gelovigen samen de Bijbel lezen. Dat boek is een erfgoed, bestemd voor de hele wereld.' Inleiding en gesprek.

VRIJDAG 27 SEPTEMBER, 20 UUR.
MARANATHAKERK.

BIJBELS QRS ALLES IS ANDERS

In Handelingen 3 begint het echte verhaal over het doen en laten van de apostelen. De grote feesten, Pasen en Pinksteren, met al het schrik- en ontzagwekkende van die dagen, zijn voorbij. Nu gaan ze echt beginnen, de apostelen met hun handelingen.

En wat lees je dan meteen in het eerste vers van dat hoofdstuk? 'Petrus en Johannes gingen op naar de tempel, tegen het uur van het gebed, dat is het negende.'

Dit begin suggereert dat alles na Pasen en Pinksteren hetzelfde is gebleven. Daar gaan ze weer. Gewoon weer op het gebruikelijke uur naar de kerk. En dat na alles wat ze hun geliefde Meester hadden aangedaan. Daar gaan ze weer... op naar de tempel, dat broeinest van vroomheid en rebelle.

poort van de tempel. Terwijl de vromen naar binnen gingen, zat hij buiten. Terwijl zij baden, zat hij te bedelen.

Allerlei werkwoorden voor 'zien' worden gebruikt om de apostelen en de verlamde aan elkaar te koppelen. De apostelen kunnen hun ogen niet van hem afhouden. Ze kijken nu op een andere manier naar hem dan voorheen, toen ze hem meestal voorbijliepen. Nu is alles anders. Het gaan naar de tempel confronteert ze met een sociale kwestie. Hun zien-naar-hem wordt een ontfermend zien. En ze pakken het kwaad, de verlamming, bij de wortel aan. Symptombestrijding – door een aantal muntjes in zijn pet te gooien – mag misschien een poosje helpen, na Pasen en Pinksteren zijn radicalere oplossingen nodig.

not uit Nazareth), sta op en loop rond!' Petrus voegt daarbij de daad bij het woord: 'Hij pakt hem beet en doet hem opstaan.'

Als er iemand met de opstanding van Jezus en met zijn geestkracht te maken heeft, dan is het deze mens, deze arme, verstotene, hulpeloze, buitengeslotene. Vluchtelingen, daklozen, asielzoekers, 'uitgeprocedeerden' of 'illegalen' (verschrikkelijke woorden) – juist zij hebben na Pasen en Pinksteren recht op alle aandacht.

Dit beginverhaal is een beeldverhaal. Een wonderverhaal, waarbij het gaat over iets dat 'niet kan'. Toch is het niet de bedoeling dit wonder te verstaan als een mirakel, als toverij. Het aanpak-

ken van het asociale kwaad bij de wortel mag (letterlijk en figuurlijk) onbegonnen werk lijken. Maar in het doen en laten van de apostelen gaat het in de opstanding van deze verlamde over de opstanding van Jezus zelf. Hier is het Pasen en Pinksteren in de praktijk.

De enigen die het allemaal niet goed begrijpen zijn de tempelgangers, die deze wandelende 'verlamde' tot hun verbazing op het tempelplein ontwaren. In plaats van dat zij vragen: 'Wat doen wij hier?' vragen ze: 'Wat doet hij hier?' Wie weet voelen zij zich in hun bidden verstoord.

GERRIT DE GROOT

Maar let op. Als de apostelen de tempel naderen, eist meteen een verlamde man hun aandacht op. Elke dag zetten ze hem daar neer, bij de mooiste

Vandaar Petrus' woorden: 'Zilver of goud hebben wij niet, maar wat wij hebben geven wij je; in de naam van Jezus Christus, de Nazoreeër (die have-

Dolf Tielkemeijer, predikant van de Thomaskerk, en emeritus-predikant Gerrit de Groot schrijven om beurten een aflevering van deze theologische rubriek. De titel is een knipoog naar het befaamde boek *Bijbels ABC* van K.H. Miskotte.

Open plein voor theaters dreigt te verdwijnen

Spuiforum is 'aanslag' op Nieuwe Kerk

NIUWS Het Cultuurforum dat het Haagse gemeentebestuur aan het Spui wil bouwen, is een ruimtelijke aanslag op de monumentale Nieuwe Kerk. Het bestuur van de stichting Nieuwe Kerk is tegen het bouwplan gekant.

De Nieuwe Kerk rond 1900, gezien vanaf de Turfmarkt.

De Nieuwe Kerk in 2013, gezien vanaf het Spuiplein.

Wij maken ons grote zorgen', zegt Paul Gerretsen, bestuursvoorzitter van de Nieuwe Kerk. Op dit moment biedt het Spuiplein van grote afstand een open en vrij uitzicht op het monumentale kerkgebouw, dat met een tuin aan het Spui grenst. Als het Cultuurforum wordt gebouwd, verdwijnt het Spuiplein praktisch in zijn geheel. Het weidse uitzicht op de Nieuwe Kerk, zoals ook op oude schilderijen te zien is, is dan weg. Dat uitzicht was onder an-

dere de reden waarom indertijd het Spuiplein, vóór de Dr. Anton Philipszaal, is aangelegd.

Het bestuur van de stichting Nieuwe Kerk heeft al in een vroeg stadium bij het gemeentebestuur zijn bezwaar tegen het grote Cultuurforum kenbaar gemaakt. Er werd om een gesprek gevraagd. Het antwoord was dat de gemeente 'ermee bezig was', aldus Gerretsen. Tot een gesprek is het tot nog toe niet gekomen.

'Week als was'

Volgens Gerretsen lijdt de Nieuwe Kerk, een rijksmonument, al tientallen jaren onder nieuwbouw die het gebouw van alle kanten dreigt in te kapselen. Hij zegt: 'Monumentenzorg draait al lang niet meer om het beschermen van geïsoleerde gebouwen, maar om het instandhouden van ensembles van gebouwen en straten. Maar in de praktijk is daar rond de Nieuwe Kerk nog weinig van te merken. Van alle kanten is de hoge bebou-

wing opgerukt, terwijl ooit uitgesproken is dat de bebouwing richting Nieuwe Kerk juist lager zou worden, om de kerk niet te overvleugelen. Die afspraken zijn week als was gebleken.'

De Nieuwe Kerk uit 1656 was in de Republiek de eerste nieuw gebouwde kerk in Den Haag voor de protestantse eredienst. Architect was Pieter Noorwits. De kerk is tot 1965 in gebruik gebleven bij de Haagse Hervormde Gemeente. Sindsdien is het gebouw in een stich-

ting ondergebracht en gerestaureerd. Het wordt geëxploiteerd voor culturele evenementen.

Alternatief plan

Het Cultuurforum, zoals dat ontworpen is door architectenbureau Neutelings en Riedijk, heeft inmiddels concurrentie gekregen van een alternatief plan van Haagse architecten, verenigd in de groep Dooievaar. Neutelings wil op het Spuiplein een smal en zeer hoog gebouw naast het stadhuis bouwen, met de grote zaal op de bovenste, negende verdieping. Het alternatieve plan wil de bestaande theaters (Anton Philipszaal, Danstheater) renoveren en uitbreiden, en in de nu leegstaande ministerietoren erachter het Koninklijk Conservatorium huisvesten. Tijdens de bouw zouden de voorstellingen kunnen doorgaan. In het alternatieve plan blijft het Spuiplein intact. De bouwkosten zijn iets lager.

Nadat het gemeentebestuur het alternatieve plan eerst had genegeerd en daarna afgewezen, heeft de gemeenteraad dit voorjaar besloten dat beide varianten moeten worden onderzocht. Het Cultuurforum wordt gesteund door PvdA, CDA, D66 en VVD. Onder druk van burgerprotesten, en met de raadsverkiezingen in voorjaar 2014 in aantocht, is er meer aandacht voor het alternatieve plan gekomen. In oktober buigt de gemeenteraad zich weer over de theaters.

JAN GOOSSENSSEN

Schrijver van 'Holland op zijn smalst'

Huis De Stuers open op Monumentendag

NIUWS Voor het eerst is op Open Monumentendag het voormalige woonhuis van Victor de Stuers te bezichtigen. Hij was in de negentiende eeuw een groot kunstkenner en voorvechter van de katholieke emancipatiestrijd.

Aan de buitenkant van het grote, moderne kantoorpand aan de Parkstraat is niets te zien, op een sleet ANWB-bordje na. Toch is hier op Open Monumentendag, zaterdag 14 september, een bijzondere kamer te bezichtigen. Het is een ruimte die de eigenaar in de negentiende eeuw in neo-gotische stijl liet inrichten. Het was jonkheer mr. V.E.L. (Victor) de Stuers. Hij is een van de grootste mannen die Nederland op cultureel gebied gekend heeft. Hij was kunstkenner, advocaat, ambtenaar en Kamerlid. Verder is hij van grote betekenis geweest voor de emancipatie van het rooms-katholieke volksdeel.

Tegen afbraak en uitverkoop
Victor de Stuers (1843-1916) was de eerste cultuurambtenaar die Nederland kende. Hij was de drijvende kracht

achter de Monumentenzorg in ons land. Dankzij hem werd in Amsterdam het Rijksmuseum gesticht. Verder zorgde hij in Den Haag voor een nieuw Rijksarchief.

De jonge De Stuers werd in 1873 bekend door een polemisch artikel in *De Gids*, 'Holland op zijn smalst'. In dat stuk trekt hij van leer tegen de ver-

De Stuers wilde het Hollandse verleden zich eigen maken

waarlozing, afbraak en uitverkoop van historische gebouwen en voorwerpen. Hij hekelt de passiviteit en onverschilligheid bij zowel publiek als overheid. Vandalisme en wansmaak vierten volgens hem hoogtij.

De beschilderde schouw in neogotische stijl uit het einde van de negentiende eeuw.

De geest van De Stuers waart niet meer door de Parkstraat. Het pand is nu eigendom van de Protestantse Diaconie van Den Haag. Het biedt onder andere onderdak aan de stichting Stek (Stad en kerk). Eerder was het hoofdkantoor van het Algemeen Nederlands Persbureau (ANP). Maar wie een blik in de De Stuerskamer werpt, wordt onmiddellijk herinnerd aan deze bijzondere man, ook al is het meubilair niet van hem. Het art decobureau en de stoelen komen uit een ander Haags historisch pand, het voormalige Hervormd Weeshuis aan de Hoofdstade. Maar de gehele entourage, het plafond

en de beschildering van de schouw, dateren uit het eind van de negentiende eeuw. Ook een andere zaal heeft nog plafonds die aan De Stuers herinneren.

Actief cultuurbeleid

Monumentenzorg, en breder de liefde voor het verleden, stonden bij De Stuers in het teken van een groter ideaal: vernieuwing van de kunsten en verheffing van het 'gewone volk'. Ook de overheid moest volgens hem een actief cultuurbeleid voeren. Culturele, artistieke en sociale motieven gingen bij hem samen.

Hij propageerde een brede herwaardering van de gotiek als belangrijke historische stijl van Nederland. Dat deed hij ook als overtuigd rooms-katholiek. Eind negentiende eeuw was hij, samen met architect Pierre Cuypers, voorvechter van de emancipatie van het katholieke bevolkingsdeel.

Protestantse natie

Om te ontkomen aan het stigma van een door liberalen en protestanten achtergestelde groep, vond hij het belangrijk zich niet af te zetten tegen Hollands culturele verleden, met zijn imago van protestantse natie, maar zich dat verleden juist eigen te maken. Vandaar zijn hang naar de kunst en cultuur van de Middeleeuwen, toen de samenleving nog harmonieus en ongedeeld was.

Zijn woonhuis richtte De Stuers, die veel kunst verzamelde, geheel in neogotische stijl in. Na zijn dood zijn de stijlkamers overgebracht naar zijn buitenhuis, De Wiersse in Vorden. Het grote pand aan de Parkstraat kreeg andere bestemmingen. Slechts enkele restanten houden de herinnering levend aan de man die de koopmansnatie die Nederland was, de ogen opende voor het belang van kunst en cultuur als dragers van de samenleving.

JAN GOOSSENSSEN

ZATERDAG 14 SEPTEMBER, 10-17 UUR.
PARKSTRAAT 32.

COLUMN

DE LEGENDE VAN SMURFIN

De tweede Amerikaanse tekenfilm over de smurfen draait in de bioscopen: *De Smurfen 2*. In deze film heeft Smurfin nachtmerries waarin ze droomt dat ze de smurfen overlevert aan hun aartsvijand Gargamel. Regisseur Raja Gosnell verwijst hiermee naar de relatief onbekende herkomst van Smurfin, die boordevol zit met magie en verwijzingen naar Griekse, christelijke en gnostische bronnen.

In 1966 verschijnt voor het eerst Smurfin op het toneel. Smurfin woont namelijk niet vanaf het begin in het dorp, maar is een schepsel van tovenaars Gargamel. Hij is ervan overtuigd dat vijf Smurfen kunnen worden gebruikt om uit oud ijzer zuiver goud te maken. Uit blauwe klei schiep hij Smurfin, met als doel de (mannelijke) smurfen het hoofd op hol te brengen. Smurfin was echter niet de mooie, blonde stoet op hoge hakken, die we nu zo goed kennen.

Aanvankelijk was ze lelijk: gescheurde jurk, grote neus en vettig zwart haar. De smurfen lachen haar alleen maar uit, totdat Grote Smurf, bewogen door haar verdriet, haar omtovert tot de gehakte heldin.

Smurfins 'geboorte' lijkt verdacht veel op de Griekse mythe van de broers Prometheus en Epimetheus. Als de slimme Prometheus door Zeus wordt gevangen wegens zijn vuurgeschenk aan de mensheid, blijft Epimetheus alleen achter. Prometheus waarschuwt hem uitdrukkelijk om alle geschenken van Zeus te wantrouwen. Maar Epimetheus aanvaardt zowel zijn bloedschone vrouw Pandora als cadeau als een geheimzinnig doosje. Deze 'doos van Pandora' mag niet worden geopend, maar Epimetheus' vrouw kan zich niet bedwingen en doet het toch. Uit het doosje komen alle ellende en rampen die de mensheid zullen teisteren – hongersnood, pest, armoede, enzovoorts.

Smurfins afkomst doet echter ook denken aan het verhaal van Adam en Eva uit Genesis. Hierin maakt God weliswaar de man uit klei (en niet de vrouw) en heeft God geen kwade bedoelingen met Eva, maar de afloop is bekend: de uitdrijving van de mensen uit het paradijs en het begin van alle ellende in het sterfelijke leven. Op grond van dit Genesisverhaal is vaak de vrouw aangewezen als schuldig voor de val van alle mensen. Zij ging immers in op de verleiding van de slang en zij verleide op haar beurt Adam ook van de appel te eten, tegen het uitdrukkelijke verbod van God. Gargamel heeft met Smurfin feitelijk hetzelfde doel als Zeus met Pandora: de vernietiging van de smurf-cq. mensheid.

De creatie van Smurfin vertoont nog meer overeenkomsten met de gnostische interpretatie van het Genesisverhaal. De gnostiek was een mystiek-religieuze stroming uit de tweede tot vijfde eeuw. Uitgangspunt is dat de fysieke, aardse materie geschapen is door de slechte scheppergod (de demi-

urg) en de geestelijke (en dus werkelijke) wereld door de onzichtbare, ware Oppergod. De demiurg is dus verantwoordelijk voor het scheppen van de mens uit klei, en daarmee voor het afschuwelijke lijden dat de mens moet ondergaan zolang zijn ziel gevangen zit in de kerker van zijn stoffelijke lichaam. Gargamel lijkt verdacht veel op deze demiurg.

Smurfenbedenker Peyo tekende meer dan hij misschien zelf voor mogelijk hield.

FRANK G. BOSMAN

FRANK G. BOSMAN IS CULTUURTHEOLOOG EN VERBONDEN AAN TILBURG UNIVERSITY. EEN

UITGEBREIDERE VERSIE VAN DEZE COLUMN IS TE VINDEN OP WWW.GOEDGEZELSCHAP.EU. DE COLUMN WORDT DIT JAAR DOOR GASTCOLUMNISTEN GESCHREVEN.